

Љубица СТАНКОВСКА
Институт за старословенска култура
Г. Прличев 3, МК-1000 Скопје

ЕТИМОЛОШКА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА ТОПОНИМИ ОД МАКЕДОНИЈА И ХРВАТСКА

Меѓу македонскиот и хрватскиот онимски систем се забележуваат идентични релации во најразлични семантички групи оними. Во рефератот се разгледува етимолошката позиција на неколку македонски и хрватски топоними кои на семантички и структурен план манифестираат заеднички белези.

Во оваа прилика внимание им посветуваме само на неколку топонимски единици од македонскиот и хрватскиот ареал кои од семантички и структурен аспект пројавуваат заеднички карактеристики.

Во топонимијата на македонската јазична територија е регистрирано селото *Велебишџе*. Тоа се наоѓа во околицата на градот Берат во Албанија. Со формите *Велебишџе* и *Велебишџи* е регистрирано од Селишчев¹. Формата *Велебишџи* е подоцнежна и е преиначена спрема албанскиот изговор. Во неговата основа се наоѓа личното име *Велебиш* кое му припаѓа на најстарата словенска антропонимска наслојка. Личното име *Велебиш* е сложено име составено од морфемата *веле-*, којашто е еднаква на стсл. компаративна форма за среден род *ВЕЉЕ* од придавката *ВЕЛНН* 'голем, велик' и од морфемата *-биш* од коренот *биш-*, којшто потекнува од стсл. именка *БЫТЬ* 'живот, живеење' или од глаголот *БЫТИ, БЪДЖ* 'суштествува, живее'. Личното име *Велебиш* е засведочено во антропонимијата на полскиот: *Wielebył* и

¹ А. М. Селищев, *Славянскојто население в Албанија (Картѝа)*, София 1931, стр. 263.

бугарскиот јазик: *Велебит*². Покрај личното име *Велебиѝ* во македонската топонимија се засведочени и други композитни имиња во чијшто состав влегува морфемата *-биѝ*. Од ваков тип се, на пример, личните имиња *Видобиѝ*, *Забииѝ*, *Збииѝ*, што се содржат во основата на топонимите *Видобишча* – место и воденици (Рамне, Охридско)³, *Забииѝ* – месност на јужниот дел на Скопската котлина (Орешани, Скопско)⁴, *Себишиѝа* од постарата форма *Збишиѝа* – село во Дебарско⁵. Во антропонимијата на словенските јазици се познати и други лични имиња во чијшто состав се содржи компонентата *-биѝ*. Така, во антропонимијата на чешкиот јазик се среќаваат антропонимите *Chotěbyť*, што се крие во основата на топонимот *Chotěbyčice*, *Radobyč*⁶, во полската антропонимија, покрај *Wielebył*, е познато и името *Włóścibyl*, во антропонимијата на украинскиот јазик се среќава *Drohobył*, што се наоѓа во основата на топонимот *Drohobyč*⁷, во руската антропонимија се среќава личното име *Небыт* во основата на антропонимот *Небытов*⁸.

Од структурен аспект, ојконимот *Велебишиѝе* претставува елиптично име настанато со супстантивизација на адјективот од некогашната бинарна конструкција **Велебишиѝе (Село)*, а при неговото образување учествува посесивниот придавски суфикс *-јь* во формата за среден род *-је*⁹.

Етимологијата на хрватскиот ороним *Velebit* ‘планина во Хрватска’ попатно ја засега Петар Скок во неговиот Етимолошки речник на хрватскиот или српскиот јазик. Втората компонента *-bit* од името на планината *Velebit* Скок ја објаснува како изведенка со *t* од активниот

² M. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971, str. 122.

³ В. Пјанка, *Топонимска карта на Охридско-џрепчанскиот базен*, Скопје 1970, стр. 206.

⁴ И. Петрушевски, Н. Петрушевска, *Географски топонимски речник на Република Македонија*, Скопје 2001, стр. 213.

⁵ Љ. Станковска, *Суфиксиите -јь, -ѝь, -ѝ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, стр. 355.

⁶ J. Svoboda, *Staročeská osobní jména a naše příjmení*, Praha 1964, стр. 72.

⁷ M. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971, стр. 74.

⁸ С. Б. Веселовский, *Ономастикон древнерусские имена, прозвища и фамилии*, Москва 1974, стр. 214.

⁹ Ѓ. Заимов, *Български географски имена с -јь*, София 1973, стр. 81; S. Rospond, *Топонимы на -јь, Македонски јазик*, год. XXX, Скопје 1979, стр. 139; Љ. Станковска, *Суфиксиите -јь, -ѝь, -ѝ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, стр. 73.

партицип на минатото време *bilъ > bio*, а во врска со неговото значење вели дека *Velebit* означува ‘големо овчарско живеалиште’, односно ‘место каде што престојуваат овци’¹⁰. Притоа, го наведува и кајжавскиот топоним *Hudi Bitek*.

Со изнесената етимолошка интерпретација за оронимот *Velebit* смеаме дека не можеме да бидеме сосем задоволни. Според нашето мислење во основата на оронимот *Velebit* е заложено личното име *Velebit*¹¹. Оронимот *Velebit* настанал со супстантивизација на придавката од некогашната атрибуцка синтагма **Velebitъ (vrh, potok)* од која се елиминирал именскиот дел од составот изразен со апелативот *vrh* или *potok*, кој се чувствувал како непотребен при јазичната комуникација. Придавскиот дел **Velebitъ* од синтагмата **Velebitъ (vrh, potok)* е образуван со исчезнатиот придавски суфикс *-ъ < *-os* кој се карактеризирал со посесивното значење¹². Тоа значи дека со името *Velebit* првобитно се именува некој врв или поток на планината *Velebit*, а подоцна тоа име се пренесло на целиот планински масив. Соодветно метонимско образување се манифестира, на пример, и кај оронимите *Kozjak* – планина во близината на Сплит и *Kozjak* – планина во Кумановско, а на ист начин настанале и имињата на планините *Кожув* (Тиквешко), *Кораб* (Гостиварско), *Нице* (Воденско), *Пајак* (Гуменџиско), *Сџоѓово* (Гостиварско).

Определено сомневање кон Скоковата етимологија за оронимот *Велебиџ* искажува и А. Лома во неговиот прилог за потеклото на старосрпскиот топоним *Бџиџ*. Тој вели дека потеклото на оронимот *Велебиџ* треба да биде антропонимско, како што произлегува од споредбата со пол. лично име *Wieleby*, како и со топонимите *сх. Велебиџ* (Срем, Кучи), словенскиот топоним во Албанија *Велебиџиџе* (село во Бератско), а за хрв. топоним *Hudi Bitek*, на кој Скок, исто така, укажува, во чијшто состав како втора компонента се јавува зборот *bitek* ‘das Sein, Natur, Hab und Gut’, потврден подоцна, од почетокот на XVI век, смета дека на него треба да се гледа повеќе како на експресивно отколку на топографско име¹³.

Оттука може да се заклучи дека ојконимот *Велебиџиџе* и оронимот

¹⁰ P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. I, Zagreb 1971, стр. 160.

¹¹ Љ. Станковска, *Суфиксиџе -јџ, -џџ, -џ во македонската џојонимија*, Прилеп 2002, стр. 73.

¹² P. Бошковиџ, *Одабрани чланци и расџраве*, Титоград 1978, стр. 379–392.

¹³ А. Лома, *Сџаросрџски џојоним Бџиџ и нека џиџања суџџраџних џ-основа*, Ономатолошки прилози, XV, Београд 2002, стр. 172.

Velebit имаат слична деривациска постапка, а нивната семантичка вредност може да се изрази со дефиницијата ‘село кое му припаѓа на Велебит’, односно ‘врв или поток кој му припаѓа на Велебит’.

Дека придавските суфикси *-jъ* и *-ъ* се употребувале како деривациска морфема со посесивно значење во хрватскиот и македонскиот јазик, сведочат редица топонимски единици.

Во околицата на градот Иванец во Хрватска се наоѓа селото *Budim*. Неговото име е метонимиско, а е пренесено од некој постар хидроним или ороним **Budim*. Овој ојконим претставува елиптично име со посесивно значење кое е добиено од првобитната адјективна синтагма **Budimъ (potok, vrh)*. Адјективот **Budimъ* од синтагмата **Budimъ (potok, vrh)* е образуван од личното име *Budim* со придавскиот суфикс *-ъ*, кој по отпаѓањето на именскиот дел од составот, се супстантивизирал и продолжил да суштествува во форма на елипса, а во семантички поглед означува ‘поток или врв кој му припаѓа на Будим’.

Идентично име претставува македонскиот ороним *Будим* – врв на планината Нице, кој се наоѓа северно од градот Воден во Грција. Оронимот *Будим* потекнува од постарата бинарна конструкција **Будим (Врв)*, чијашто придавска морфема, исто така, е образувана од личното име *Будим* со посесивниот придавски суфикс *-ъ*¹⁴. Личното име *Будим* настанало по пат на скратување од композитните имиња *Будимир*, *Будимаж* во чијшто состав се содржи компонентата *буди-* од стсл. гл. *бодити* ‘буди (се)’.

Името на селото *Zajezda*, во Хрватска, кое се наоѓа во околицата на Златар-Бистрица, потекнува од постарата бинарна синтагма **Zajezda (vas)*, а настанало како резултат на извршената супстантивизација на адјективот **Zajezda* по елизијата на именскиот член од синтагмата изразен со именката *vas* од прасл. **vьsь* ‘село’. Во неговата основа лежи старото лично име *Zajezd*. Адјективот **Zajezda* од синтагмата **Zajezda (ves)* е образуван со посесивниот придавски суфикс *-ъ* и во семантички поглед означува ‘село кое му припаѓало на Зајезд или каде што живеел Зајезд’.

Личното име *Zajezd* претставува сложено име составено од префиксот *za-* и од морфемата *-jezd*. Во Скоковиот Етимолошки речник, покрај личното име *Jezdimir*, се наведени и префиксните композитни имиња *Najezda*, регистрирано во 12 век, *Pojezda*, *Prijezda* во кои, исто

¹⁴ Љ. Станковска, *Суфиксите -jъ, -ъjъ, -ъ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, стр. 63.

така, како втора компонента се јавува морфемата *-jezd*¹⁵. Во хрватски писмени документи од 1235 година е запишано и хипокористичното име *Jezda*¹⁶. Антропонимиската морфема *-jezd* води потекло од стсл. глагол *џџдџти* < *џџдџти* ‘јава, вози’, којшто е општословенски збор, а потекнува од прасл. глагол **џџдити*. За потеклото на прасловенскиот глагол во научната литература постојат три толкувања кои се наведени во Етимолошкиот речник на Скок и засега нема да се задржуваме на нив.

Во македонската антропонимија се употребува сложеното име *Ез-димир/Јездимир* и варијантата *Ездомир*, како и нивните хипокористични форми *Језда*, *Јездо*¹⁷, а во турските пишани документи од XV век е регистрирано деминутивното име *Ездица*¹⁸. Личното име *Драџојезд* е засведочено во основата на името на селото *Драџојезд* кое денес се наоѓа во Албанија.

Во областа Подравина во Хрватска, во близината на градот Копивница на самата граница со Унгарија се наоѓа селото *Ždala*. Во Имениците ова село е запишано и со формата *Ždale*. Во Именикот на населените места во Хрватска од 1971 година е регистрирано уште едно село со името *Ždala*, кое се наоѓа во околицата на Ѓурѓевац. Во писмени споменици од 1395 година се споменува името на исчезнатото село *Ždala* кое се наоѓало во околицата на Ѓаково. Засега не ни е познато дали овој историски податок се однесува на некое од веќе спомнатите села. Во близината на градот Дрниш се наоѓа планината *Ždalj*.

Разгледувајќи го потеклото на ојконимот *Ždala*, Мате Шимундиќ во монографијата за топонимијата во областа на градот Ѓаково вели дека ова име е рамно на активната глаголска придавка *ždala* од глаголот *ždati* ‘чека’¹⁹.

Ние сметаме дека ојконимот *Ždala* претставува посесивно име кое потекнува од постарата бинарна синтагма **Ždala (vas)*, чијашто придавска компонента е образувана со формата за женски род *-a* од посесивниот придавски суфикс *-ъ*. Во неговата основа лежи личното име

¹⁵ P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. I, Zagreb 1971, стр. 780.

¹⁶ M. Šimundić, *Nepoznata hrvatska osobna imena s početka XIII stoljeća*, Ономатолошки прилози, VI, Београд 1985, стр. 14.

¹⁷ Љ. Станковска, *Речник на личниите имиња кај Македонциите*, Скопје 1992, стр. 115, 136.

¹⁸ А. Стојановски, *Турски документи за историјата на македонскиот народ, описан во исен дефтер од XV век*, т. IV, Скопје 1978, стр. 226.

¹⁹ M. Šimundić, *Đakovštinska toponimija*, Đakovo 1995, стр. 144.

Ždal, коешто настанало со антропонимизација на стариот активен партицип на претеритот *жџдалъ* од прасл. гл. **žьdati* ‘чека, очекува, се надева’. Семантичката вредност на ојконимот *Ždala* може да се изрази со дефиницијата ‘село кое му припаѓа на *Ждал*’.

Во хрватската антропонимија почести се личните имиња изведени од итеративниот глагол *židati* < прасл. **židati* ‘чека’. Така, на пример, личното име *Židislava* е регистрирано во грамотата на загрепскиот бискуп од 1232 година, *Židimir* е потврдено во Задар во 1072 година, во X век се регистрирани личните имиња *Židak* и *Židine*, а во XVI век се запишани хрватските лични имиња *Židak*, *Židan*, *Žide*²⁰. Личното име *Žida* е запишано во Вучитрнската грамота од 1228 година.

Личното име *Ждан*, кое има слично потекло како и хрватското име *Ždal*, се наоѓа во основата на микротопонимот *Жданец* – ридна местност во близината на градот Скопје. Ова име настанало со антропонимизација на пасивниот партицип на претеритот **žьdanъ* од истиот прасл. глагол **žьdati*. Личното име *Ждан/Ždan* е потврдено во руската, украинската и чешката антропонимија.

Инаку, оронимот *Жданец* е добиен со супстантивизација на придавската морфема **Жьданъ* од првобитната синтагма **Жьданъ (Рид)*. По испаѓањето на апелативот *рид*, придавката **Жьданъ*, која е образувана со придавскиот суфикс *-ъ*, се супстантивизирала со суфиксот *-ец* и во семантички поглед означува ‘рид кој му припаѓа на *Ждан*’.

Едно од интересните топонимски образувања во хрватската топонимија претставува и името на селото *Radoboj*, коешто се наоѓа во областа Хрватско Загорје. Неговото име е метонимско, а е преземено од постаро хидронимско или оронимско име **Radoboj*. Овој топоним настанал со супстантивизација на атрибутот од некогашната бинарна конструкција **Radobojъ (potok, vrh)*, чијашто адјективна компонента е образувана од личното име *Radoboj* со придавскиот суфикс *-ъ*, палаталната варијанта на суфиксот *-ъ*, кој, како што е познато, се употребува за образување посесивни придавки од апелативни и антропонимски основи кои завршуваат на меките консонанти или консонантски групи: *j, č, ž, š, љ, њ, шш, жд*²¹.

Композитното име *Radoboj* е составено од морфемата *rado-* од прасл. придавка **radъ* ‘волен, расположен’ и од морфемата *-boj* од коренот *boj-*, кој потекнува од прасл. именка **bojъ* ‘борба’.

²⁰ M. Šimundić, *Nepoznata hrvatska osobna imena s početka XIII stoljeća*, Ономатолошки прилози, VI, Београд 1985, стр. 41.

²¹ P. Бошковић, *op. cit.*, стр. 383.

Сложени лични имиња во чијшто состав е вградена морфемата *бој* /-*бој* се среќаваат во антропонимијата на другите словенски јазици. Така, во антропонимскиот репертоар на чешкиот јазик се регистрирани личните имиња *Bojeslav*, *Hrděboj*, *Přěboj*, **Přieboj*, *Sěboj*²², во полската антропонимија е познато името *Przyboj*, *Rozboj*²³, а во бугарската антропонимија е забележено личното име *Боимир*²⁴. Антропонимската морфема *бој* /-*бој*, покрај тоа што може да е добиена од именката **bojъ* ‘борба’, во некои случаи може да потекнува и од прасл. глагол **bojati se* ‘плаши (се), стравува’.

Во антропонимскиот фонд на македонскиот јазик се потврдени личните имиња *Бојсил*, регистрирано во XV век²⁵, *Малобој*, *Небој*, *Небојша*, а во топонимијата се засведочени и неколку хипокористични форми изведени од антропоними во чијшто состав се наоѓа морфемата *бој* /-*бој*. Личното име *Бој*, кое е добиено по пат на скратување од *Бојслав*, *Радобој*, се крие во основата на ојконимот *Бошиша* – село во Прилепско, деминутивот *Бојанец* лежи во основата на ојконимот *Бојанчиша* – село во Кавадаречко, а хипокористикот *Боим*, кој претставува скратено име од антропонимот *Боимир*, се наоѓа во основата на потамонимот *Бојмија* – река, лева притока на Вардар, која денес се наоѓа на грчката територија²⁶.

Во хрватската топонимија е познато името на селото *Slabinja*, коешто се наоѓа во околицата на градот Костајница. Ојконимот *Slabinja* претставува елиптично име со посесивно значење. Имено, името на селото *Slabinja* потекнува од постарата синтагматска формација **Slabinja (vas)*, чијшто адјектив е образуван од старото личното име *Slabin* со формата за женски род *-ja* од придавскиот суфикс *-jъ*. Адјективната морфема **Slabinja* од составот **Slabinja (vas)*, по елизијата на именскиот член изразен со апелативот *vas*, се супстантивизирала и продолжила да суштествува во обликот на елипса.

Идентично име се среќава и во македонската топонимија. Тоа е селото *Слабиња*, лоцирано во областа Мокра, која денес се наоѓа во

²² J. Svoboda, *op. cit.*, стр. 70.

²³ M. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971, стр. 67.

²⁴ Ѓ. Заимов, *Български именник*, Софија 1988, стр. 27.

²⁵ А. Стојановски, *op. cit.*, стр. 111.

²⁶ Љ. Станковска, *Суфиксиие -jъ, -ъjъ, -ъ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, стр. 47–48.

Албанија²⁷. Семантичката вредност на ојконимот *Slabinja/Слабиња* може да се изрази со дефиницијата ‘село кое му припаѓа на Слабин’.

Личното име *Slabin/Слабин* засега не е засведочено во хрватската и македонската антропонимија. Тоа е деривирано со антропонимскиот суфикс *-ин* од хипокористикот **Слаб(о)* изведен од некое сложено име во чијшто состав е вградена морфемата *слабо-* која потекнува од општословенската и прасловенска придавка **slabъ*. Оваа придавка, според Скок, претставува прасловенско-германска лексема која води потекло од ис. придавски и глаголски корен **(s)lob-*, **(s)lōb-*, кој се појавува и во алтернацискиот корен **leb-*, **lāb-*, лат. *lābor, labi, lapsus*²⁸. Во антропонимијата на рускиот јазик се познати личните имиња *Слабень*, *Слабоня*²⁹, а во чешката антропонимија се среќава деминутивното име *Slabec*³⁰.

Во околицата на Загреб се наоѓаат селата *Gornji Dragonožec* и *Donji Dragonožec* во кои определбите *Gornji* и *Donji* се употребени за диференцијација на двата ојконими со еднакво име *Dragonožec*, кое, всушност, е првобитно име за една од двете населби. Ојконимот *Dragonožec* претставува метонимско образување кое е преземено од име на некој друг објект. Со името **Dragonožec* можел да се именува некој поток, извор или рид во чијашто близина се формирала селската населба **Dragonožec*. Топонимот **Dragonožec* е посесивно образување кое потекнува од некогашната бинарна комбинација **Dorgonožъ (potok, rid)*, чијшто адјективен член е образуван со посесивниот придавски суфикс *-јъ*. Во неговата основа се крие личното име *Dragonog*. Откако се елиминирал именскиот дел од синтагмата **Dorgonožъ (potok, rid)*, атрибутот **Dragonožъ* се супстантивизирал со суфиксот *-ec < -ъсь*.

Личното име *Драѓоноџ* се наоѓа и во основата на името на селото *Драѓоноже*. Неговото име се споменува во турскиот пописен дефтер за Скопскиот вилает од 1467–1468 година со формата *Драѓоноже*³¹. Денес селото *Драѓоноже* не постои, а неговото име се чува во микропонимот *Драѓонож* – месност што се наоѓа во атарот на селото

²⁷ *Ibid.*, стр. 361.

²⁸ P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. III, Zagreb 1973, стр. 277.

²⁹ С. Б. Веселовский, *op. cit.*, стр. 290.

³⁰ J. Svoboda, *op. cit.*, стр. 299.

³¹ М. Соколоски, *Турски документи за историјата на македонскиот народ, описан во пописен дефтер № 4 (1467–1468 година)*, Скопје 1971, стр. 453.

Цветово, Скопско³². Ојконимот *Драџоноже* претставува елиптично име добиено со супстантивизација на придавката од постарата атрибуциска синтагма **Драџоноже (Село)* која е образувана со формата за среден род *-је* од суфиксот *-јѣ*³³.

Антропонимот *Драџоноџ/Dragonog* е двотематско име составено од морфемите *драџо-* и *-ноџ*. Морфемата *драџо-* потекнува од стсл. придавка *драгъ* ‘драг, скапоцен’ која е општословенска лексема од прасл. **dorgъ*, образувана со суфиксот *-g* од ие. корен **dor-*³⁴. Морфемата *-ноџ* потекнува од стсл. именака *нога* од прасл. **noga* ‘нога’.

Во хрватската и македонската антропонимија се познати и други идентични композитни имиња во чијшто состав се содржи морфемата *драџо-*. Такви се, на пример, личните имиња *Dragoljub/Драџољуб*, *Dragomir/Драџомир*, *Dragoslav/Драџослав*, *Dražeslav/Дражислав*, *Miodrag/Миодраџ*, *Predrag, Предраџ*. Морфемата *-ноџ*, којашто е помалку фреквентен деривациски елемент, се содржи во составот на двочленото лично име *Мреноџ*, што се наоѓа во основата на името на селото *Мреноџа* (Демирхисарско), а личното име *Ноџај*, кое е потврдено во пишани документи од XV век, е засведочено во основата на топонимот *Ноџаја* (Колешино, Струмичко)³⁵. Во антропонимскиот фонд на хрватскиот јазик се документирани личните имиња *Nogaj, Nogat, Nogul*³⁶.

Во антропонимијата на словнските јазици се потврдени и други сложени антропоними во чијшто состав се содржи морфемата *-ноџ*. Така, во антропонимскиот фонд на рускиот јазик се регистрирани сложените лични имиња *Доброног, Ноготок*, како и хипокористичките *Нога, Ногавица, Ноготь*³⁷. Во чешката антропонимија се засведочени хипокористичните имиња *Noha, Nohavka*³⁸, а во антропонимијата на бугарскиот јазик се познати личните имиња *Ногай, Ногой*³⁹.

³² Ј. Ф. Трифуноски, *Слив Маркове река. Антропогеографска промајрања, Филозофски факултет на Универзитетот во Скопје*, Историско-филолошки оддел, Посебна издања, VII, Скопје 1958, стр. 174.

³³ Љ. Станковска, *Суфиксите -јѣ, -ѣѣ, -ѣ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, стр. 143.

³⁴ Р. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. I, Zagreb 1971, стр. 428–429.

³⁵ Д. Митева, *Топонимијата на Струмичко*, Скопје 1989, стр. 123.

³⁶ М. Šimundić, *Nieznane chorwackie imiona osobowe w Šibeniku i w jego okolicy, Onomastica*, г. XXVIII, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1983, стр. 219.

³⁷ С. Б. Веселовский, *op. cit.*, стр. 98, 201–202, 222.

³⁸ J. Svoboda, *op. cit.*, стр. 282, 285.

³⁹ Ѐ. Заимов, *Български именник*, София 1988, стр. 170.

Од историските писмени споменици се дознава дека во пределот на селото Мусиќ, што се наоѓа во околицата на Ѓаково, е регистриран изворот *Ladinac*: »*vero abit ad Ladinacz fontem ad meridiem, et vicinatur cum pago Szlobodna Vlaszt*«. При обработката на хидронимот *Ladinac* М. Шимундиќ се изјаснува дека тој настанал од постарата негова форма *Hladinac* со губење на гласот *h*, а неговата основа ја изведува од именката *hlad-/lad-* со суфиксната морфема *-in(a)c*⁴⁰. Како поткрепа за своето толкување, тој наведува поголем број соодветни топонимски единици како што се, на пример, топоними: *Hladnica* (во Гружа покрај Дубровник), *Hladna voda* (село во Беловарско), како и презимињата *Hlad*, *Hlade*, *Hladek*, *Hladilo*, *Hladin*, *Hladinić*, *Hladiš*, *Hladnik*, потоа *Ladević*, *Ladić*, *Ladin*, *Ladiš* и други.

Изнесеното толкување на хидронимот *Ladinac* од страна на Шимундиќ сметаме дека не е прифатливо решение и тоа од две причини. Прво, затоа што не може да се земе како примарно хидронимско име формата **Hladinac*, бидејќи историските пишани извори не го бележат гласот *h* во почетокот на името, и второ, затоа што образувањето со суфиксот *-inac* од именката *hlad* не е регуларно образување, бидејќи со придавскиот суфикс *-in* се образуваат топоними од именки или машки лични имиња кои завршуваат на вокалот *-a*. Затоа сметаме дека примарно име на хидронимот е формата *Ladinac*, пред сè, поради неговата писмена потврда во историските пишани извори. Според нашето мислење, хидронимот *Ladinac* настанал со супстантивизација на прдавката **Ladin* од првобитната бинарна конструкција **Ladin (izvor)* која е образувана со придавскиот суфикс *-in* од женското лично име *Lada*, т.е. од името на словенската божица на небото *Лада*. Придавката **Ladin*, по елизијата на апелативот *izvor*, се супстантивизирала со суфиксот *-ac*.

Ако се допушти, пак, како примарно име формата **Hladinac*, тогаш во неговата основа може да се наоѓа само личното име *Hladin*, а од структурна гледна точка, ќе биде произведено од синтагматскиот состав **Hladinъ (izvor)*, чијшто адјективен член е образуван со придавскиот суфикс *-ъ*, кој се супстантивизирал со суфиксот *-ac* по елиминирањето на именката *izvor*.

Познато е дека со името на словенската божица на небото и заштитничка на љубовта и младоженците *Лада* се именуваат високи планини, ридови, карпи и водни објекти. Во хрватската топонимија е засведочен уште еден топоним, чиешто потекло се доведува во врска

⁴⁰ М. Šimundić, *Đakovštinska toponimija*, Đakovo 1995, стр. 44.

со името на божицата *Лада*. Тоа е оронимот *Ladin vrh* ‘врв на Велебит’⁴¹. Во хрватската литература, како што истакнува Скок во својот Етимолошки речник⁴², апелативот *lada* кај некои далматински поети се употребува како поетско име за омажена жена, наспрема поетското име за оженет маж *vojno*, а за женското име *Lada*, покрај *Lade*, вели дека може да биде и хипокористик од *Vladislav*. Според Скок, зборот *lada* е прасловенски и слогот *la-* настанал според законот на ликвидната метатеза, но притоа тој подвлекува дека овој збор се толкува и како прасловенска божица на љубовта. Именката *ладо/лада* со значење на сопруг/сопруга се употребува во украинскиот и рускиот јазик, а украинскиот глагол *ладовати* значи ‘пеење на свадбарски песни’. Понатаму тој забележува дека во хрватскиот јазик глаголот *ladati*, со кој се означува ‘пеењето на девојките спроти празникот Ѓурѓовден, одејќи од куќа до куќа’ настанал, веројатно, со превој на рефренот »*lado (m)oj, lado le*«.

Во македонската топонимија, исто така, е засведочено името на божицата *Лада*. Тоа се наоѓа во основата на ојконимот *Лажда* – село во Тесалија (Грција), чиешто име е регистрирано во Душановата грамота од 1348 година за манастирот Св. Богородица во Ликусада. Името на селото *Лажда* е метонимско образување кое е преземено од некое хидронимско или оронимско име **Лажда*. Тоа потекнува од постарата атрибуциска синтагма **Лажда (Вода, Стена)*, чијашто придавка е образувана со исчезнатиот придавски суфикс *-јъ* во формата за женски род *-ја*, и означува ‘вода или стена која ѝ припаѓа на Лада’⁴³.

Од овој семантички тип се и нашите ороними *Перун* – врв на планината Козјак, висок 1704 м, кој се наоѓа во атарот на селото Витолишта, Прилепско, и *Perun* – брдо, високо 1660 м, кое се наоѓа во околината на Сплит, потоа *Perun* – брдо кое е лоцирано над Мошкеница во Истра⁴⁴. Во основата на оронимот *Перун* се наоѓа името на словенскиот бог на небото *Перун*, а при неговата деривација учествува придавскиот суфикс *-јъ*, односно придавскиот суфикс *-ъ*. Кон нив се приклучува и хрватскиот топоним *Мокошџа* – село во околицата на Дубровник, чијашто основа со право Петар Скок ја доведува во врска со

⁴¹ Н. Чаусидис, *Митски слики на Јужниите Словени*, Скопје 1994, стр. 248–249.

⁴² Р. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. I, Zagreb 1971, стр. 258.

⁴³ Љ. Станковска, *Суфиксниите -јъ, -ъјъ, -ъ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, стр. 214.

⁴⁴ Р. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. I, Zagreb 1971, стр. 643–644.

името на словенската божица на земната влага и покровителка на родот и изобилието *Мокош*, струс. *Мокошь*⁴⁵.

Etymological interpretation of some Macedonian and Croatian place-names

Summary

The article focuses on the etymological position of the Macedonian toponyms *Velebište*, *Budim*, *Ždanec*, *Slabinja*, *Dragonož* and *Lažda* as well as on the Croatian toponyms *Velebit*, *Budim*, *Zaježda*, *Ždala*, *Radoboj*, *Slabinja*, *Gornji Dragožec*, *Donji Dragožec* and *Ladinac*. Particular emphasis is laid on their semantic and structural connection.

Ključne riječi: toponimija, antroponimija, makedonski jezik, hrvatski jezik

Key words: place-names, anthroponymy, Macedonian, Croatian

⁴⁵ P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. II, Zagreb 1972, стр. 450.